

GROEN

NUMMER 75

NAJAAR 2020

Bestuur IVN Eelde-Paterswolde

Voorzitter	Leo Stockmann Anemoonweg 40 9765 HG Paterswolde	e-mail: glstockmann@hotmail.com tel: 050-3095304
Secretaris	vacant	e-mail: secr.ivnep@gmail.com
Penningmeester	Henk von Eije Burg. Legroweg 8 9765 AE Paterswolde	e-mail: voneije@gmail.com tel: 050-3092973 banknummer NL59INGB0000820257
Lid	Aafke Pot-Ellen * Zuurstukken 76 9761 KN Eelde	e-mail: aafkeellen@gmail.com tel: 050-3095518
Lid	Jos Schlaman ** Korenbloemweg 8 9761CD Eelde	e-mail: josschlaman@gmail.com tel:06-19503515

*Neemt afscheid op eerstvolgende ALV

**Moet nog bekrachtigd worden door de ALV

Werkgroepen en coördinatoren

Bomen, ruimtelijke ordening en milieu	Tineke van den Berg	3094337
Bijenbosje	Leo Stockmann	3095304
Publiciteit:	Leo Stockmann	3095304
Planten:	Ferry Wilkens	3092348
Vogels:	Leo Stockmann	3095304
Jeugd:	Aafke Pot	3095518
Vlinderkampje:	Tineke van den Berg	3094337
	Jille Eilander	3091918

Voorwoord

Het coronavirus houdt ons vanaf maart van dit jaar bezig. Allerlei beperkingen worden ons vanuit overheidswege opgelegd om besmettingen van mens tot mens zoveel mogelijk te voorkomen. Dat betekende dat de algemene ledenvergadering (met lezing) in maart niet door kon gaan en nadien andere lezingen en excursies ook geen doorgang konden vinden. Er is voor het herfst- en winterseizoen 2020-2021 ook nog geen nieuw programma vastgesteld. Als bestuur stellen we de gezondheid van onze leden-donateurs voorop.

Toch heeft onze afdeling niet geheel stil gezeten. Leden van de vogelwerkgroep gingen alleen of in kleine groepjes nog wel op pad en de plantenwerkgroep begon in juni weer met inventarisaties, de inmiddels beroemde coronamaatregel van 1,5 m afstand tot elkaar houden zoveel mogelijk in acht nemend.

Het Vlinderkampje en het Bijenbos konden vrij goed coronaproof worden beheerd. Ook met de jeugd konden gelukkig enkele activiteiten worden gedaan.

In deze Groen krijgen onder meer insecten, slangen, steenuilen, tuinvogels, reeën, paddenstoelen, bloeiende bermen, vlechthebben, landschapsacties en inventarisatiewerk de aandacht. Dank voor de bijdragen. Ze getuigen van uw betrokkenheid bij de natuur en dus bij onze IVN-afdeling.

Leo Stockmann, voorzitter

Omslag: Meikever op het Vlinderkampje

Foto: Anne van der Zijpp

Tip: De adressticker op de omslag kunt u verwijderen door er heel voorzichtig en langzaam vanuit een hoekje aan te trekken.

Inhoudsopgave

Bestuur en werkgroepen IVN Eelde-Paterswolde	2
Voorwoord	3
Inhoudsopgave	4
Corona invloed op IVN	5
Aandacht voor insecten	6
Wilde nesten van honingbijen in Paterswolde	8
Meikeverjaar	10
Een ‘wolf’ in de tuin	12
Buxusmot	14
Vlinderkastje voor Obs De Veenvlinder	15
Adder	16
Mierenkunstwerk	17
De schoonheid van paddenstoelen	18
Ringslangen in Eelde-Paterswolde	20
Vogelinventarisatie landgoed Westerbroek	22
Broedgelegenheid voor visdieven bij Glimmermade	24
Broedseizoen bij Fred aan de Zonnehorst	25
Broedreservaat niet betreden	27
Steenuiljaar	28
Vogelvrij (gedicht)	30
Tiny forest in Paterswolde	31
Twee reebruine ogen ...die keken de jager aan	33
Reeën op het Vlinderkampje	34
Vlechthekken aan de Onlandseweg	36
Natuur en landschappen rond Eelde-Paterswolde	38
Landschapsacties	40
Wat groeit, bloeit en zingt in houtsingels van ons dorp	41
Bloeiende bermen	43
Maaien met de zeis	45
Eiken aan de Hoofdweg	47
In memoriam Lukas Odding	48
Afscheid Kor Mulder als voorzitter van IVN Vries	49
Onze werkgroepen bestaan uit de volgende medewerkers	51

Corona

Excursies, lezingen

In verband met corona zijn voor herfst-winter 2020-2021 geen excursies en lezingen vastgesteld. We hopen dat die activiteiten wel weer vanaf het voorjaar 2021 georganiseerd kunnen worden.

Algemene ledenvergadering

De in maart 2020 geannuleerde bijeenkomst hopen we in het voorjaar van 2021 vast te kunnen leggen. Mocht echter een tiende deel van de stemgerechtigde leden eerder een ALV willen dan dienen zij dat kenbaar te maken aan voorzitter Leo Stockmann: glstockmann@hotmail.com. Het gaat om een aantal van minstens 15 leden. (Donateurs hebben geen stemrecht).

Vos Vision Optiek heeft stijl voor ogen...

EMPORIO ARMANI

PUMA

ESPRIT
signature

Ray-Ban

GUCCI

DIESEL

HUGO BOSS
JULIEN

DOLCE & GABBANA

Vos Vision Optiek combineert de oogzorg van de optometrist met de trends van de toonaangevende modemerken als Esprit, Gant, Dolce & Gabbana, Diesel, Mexx, Ray-Ban etc. Kwaliteit en mode voor uw ogen.

VOS VISION
OPTIEK

Hoofdweg 179^a, Paterswolde www.vosvision.nl
tel. 050 - 309 18 88 | fax 050 - 309 21 44

Aandacht voor insecten

Nu sinds een aantal jaren er feitelijke kennis is over de sterke teruggang van insecten door kwaliteitsverlies van leefomgeving en regelmatig zelfs het verdwijnen van habitat, is er in de media ook meer aandacht voor insecten. Internationaal, nationaal, provinciaal en ook lokaal. Dorpsklanken publiceerde op 29 april een stukje over de nationale bijentelling: de verslaggever was naar het Vlinderkampje gegaan om daar de telling door Marleen Koning en Bertus van der Velde mee te maken.

Op het Vlinderkampje is het goed toeven voor allerlei soorten insecten en er is ook een groot insectenhotel. Vooral de rosse metselbijtjes trokken bij de telling de aandacht.

Op 15 juli stond Marleen zelf in Dorpsklanken centraal in een lang artikel over vlinders en bijen. Sinds 2016 houdt Marleen zich bezig met het waarnemen van insecten en ze weet er aardig wat van.

Maar expert ben je natuurlijk niet zomaar! Dat vergt heel vaak in het veld op pad gaan, fotograferen, vele uren determinatiewerk (tegenwoordig ook met behulp van apps), contact zoeken met echte kenners van soortgroepen enzovoort.

Ze doodt geen insecten ter wille van een determinatie.

Mooi dat we binnen onze IVN-afdeling iemand hebben met zoveel liefde voor insecten.

Leo Stockmann

Foto: Marleen Koning in haar tuin

Buxusmot foto: Leo Stockmann

Boktor foto: Jos Schlaman

Penseelkever

foto: Jannie Rozema

Wilde nesten van honingbijen in Paterswolde

Op de hoek van de Hortensiaweg en de Kamperfoelieweg heeft jarenlang een nest met honingbijen gezeten in een holle eikenboom in de houtwal.

Dit is opmerkelijk.

Honingbijen worden belaagd door de zogenaamde varroamijt.

Bijenhouders moeten deze mijt bestrijden. In ruil voor de honing die zij van de honingbijen afnemen, moeten ze de bijenvolken in de herfst voeren met suikerwater.

Deze beide belangrijke (cruciale) handelingen heeft het bijenvolk in de holle eikenboom niet ondergaan. Toch zijn ze een aantal jaren blijven leven. Hoe hebben zij dit gedaan zonder tussenkomst van de mens?

Honingbijen voor de stamholte

foto: Anne van der Zijpp

In het voorjaar 2019 groeide er een zwavelzwam uit de holle eiken boomstam aan de Hooiweg ter hoogte van huisnummer 88. Aan de gemeente Tynaarlo heb ik gevraagd om in het geval deze boom gekapt zou worden, het gedeelte met het grote gat in de boom te mogen bestemmen voor honingbijen. De gemeente heeft medewerking verleend. Met vereende krachten is het zware stuk stam met de holte naar mijn tuin getransporteerd en later vlakbij de bijenstal geplaatst.

Om er achter te komen hoe een bijenvolk in de natuur overleeft, heb ik een bestaand bijenvolk in dit stuk holle boomstam gedaan. Hierbij waren wel raten met suiker. Nu, zomer 2020, leeft het volk nog. Ik ben benieuwd of de bijen de komende winter kunnen overleven op de eigen honingvoorraad.

Om te voorkomen dat de steenmarter het bijennest berooft van het broed, met name de poppen, is een metalen roostertje voor de vliegopening geplaatst, dat 's avonds wordt aangebracht en 's morgens wordt verwijderd.

Aan woningen aan de Kamperfoelieweg zijn dit voorjaar twee wilde bijennesten gesignaleerd waarvan één onder een vensterdorpel en een andere onder de dakrand (boei) van het huis.

Al met al een goed signaal over de natuur in deze wijk.

Paterswolde, augustus 2020.

Frits Kruse, bijenhouder Hooiweg

Brood- en banketbakkerij Dunnwind

*"De warme bakker:
voor wie van lekker brood houdt"*

Hoofdweg 142 - Paterswolde - telefoon 050-3091472
www.bakkerijdunnwind.nl

DRUKKERIJ
PRINT STUDIO ZEVEN

De drukker in uw regio

Openingstijden:
maandag t/m vrijdag van 09.00 - 17.00 uur

Mercuriusweg 11
9482 WK Tynaarlo
Tel.: (0592) 54 45 41
info@printstudiozeven.nl
www.printstudiozeven.nl

Meikeverjaar

Een meikeverjaar is volgens overlevering een goed oogstjaar. Vreemd omdat de kevers ruim voor de oogst vliegen. Dit jaar waren er veel en dat zagen we op het Vlinderkampje, waar inderdaad in mei meerdere exemplaren in de eikenheg zaten. De meikever wordt een plaaginsect genoemd, omdat de larven schade toebrengen aan door de mens geteelde gewassen. Ze eten de wortels van planten en kunnen zo een verwoestende uitwerking hebben op moestuinen en planten. Dat kon in vroegere tijden een bedreiging voor de voedselvoorziening tot gevolg hebben. In de Middeleeuwen werden er zelfs kerkelijke processen gevoerd tegen de meikever.

Volwassen exemplaren - die overigens maar enkele weken leven - kunnen een boom volkomen kaalvreten. Het gebeurde wel dat ze als wolken sprinkhanen neerdaalden. Na de komst van bestrijdingsmiddelen in de 20^e eeuw is de kever veel zeldzamer geworden en in sommige streken volledig uitgeroeid. Meikevers eten bladeren van de eik en de beuk, maar ook van andere boomsoorten.

Meikever

foto: Anne van
der Zijpp

De meikever komt voor in grote delen van Europa en is vooral te vinden op open plekken in bossen, bij bosranden en op open velden

met gras als begroeiing. In Nederland komt de kever vooral voor in het zuidelijk en oostelijk deel, in het westen zijn ze veel zeldzamer.

Er is een voorkeur voor gebieden met graslanden en randen van bladverliezende bossen. De bodem moet dichtbegroeid of beschaduwde zijn en vooral een losse structuur hebben. De larven kunnen niet overleven in een te harde of te droge bodem, vandaar dat door de mens bewerkte akkers en tuinen gewild zijn.

De meikever heeft net als alle kevers vier vleugels. De voorvleugels worden ook wel dekvleugels of elytra genoemd en zijn aan de bovenzijde gelegen. Dit zijn de zichtbare vleugels, maar ze zijn te hard en te stijf om mee te vliegen. Onder de voorvleugels zitten de achtervleugels, deze hebben een veel groter oppervlak dan de voorvleugels. In rust worden ze dan ook langs een vast aantal plooien opgevouwen, zodat ze goed beschermd zijn onder de voorvleugels. De voorvleugels worden tijdens de vlucht omhoog geklapt. De vleugels van de meikever maken tijdens het vliegen een opvallend brommend geluid. In vergelijking met andere vliegende insecten is de vleugelslag vrij langzaam: een meikever slaat ongeveer 46 keer per seconde met de vleugels. De kever waaiert altijd de lamellen van zijn antennes uit zodat het oppervlak sterk wordt vergroot. De kever vliegt op de geur. Ook worden de poten gespreid, zodat de kever zich direct kan vasthouden als hij ergens op landt.

De meikever kruipt in de lente uit de grond, maar is dan nog niet geslachtsrijp. De kevers doen zich eerst een tijd tegoed aan bladeren van bomen, pas na tien tot vijftien dagen kunnen de vrouwtjes zich voortplanten. Het zijn vooral de mannetjes die de vrouwtjes opzoeken, mannetjes hebben hiertoe grotere antennes. De mannelijke meikevers sporen een partner op met behulp van feromonen die door de vrouwtjes worden uitgescheiden. Met de antennes kunnen de kleinste concentraties van dergelijke verbindingen worden waargenomen. De meikever maakt niet alleen gebruik van feromonen, de mannetjes zijn vooral gevoelig voor alcoholen die vrijkomen uit beschadigde bladeren. De geur van intacte bladeren heeft geen aantrekkende werking op de mannetjes. Vrouwtjes zijn in het geheel niet gevoelig voor de verbindingen. Uit onderzoek blijkt dat dit vooral de bladeren van de beuk, de zomereik en de haagbeuk zijn, waarbij de geur van de beuk het grootste aantal exemplaren aantrekt. Omdat alleen de

mannetjes door die geur worden aangetrokken, wordt vermoed dat de waarneming van plantenalcoholen een belangrijke rol speelt bij het vinden van een partner. De mannetjes komen niet direct af op de geuren van de vrouwtjes, zoals bij de meeste insecten, maar vooral op de geuren van de bladeren die zij aanvreten. Pas als een mannetje bij de beschadigde bladeren is aangekomen, wordt bepaald of er een vrouwtje in de buurt is door naar vrouwelijke feromonen te zoeken.

Waarschijnlijk zaten er om die reden dit jaar zoveel meikevers in de heg op het Vlinderkampje.

Bron: Wikipedia

Anne van der Zijpp

Een ‘wolf’ in de tuin

Opmerkelijk gemaakt door een fraaie foto van Bertus van der Velde, zat ik op een middag in mijn tuin naar de activiteiten van de honingbijen te kijken, die nectar kwamen halen uit *Veronicastrum* en marjoraan. Ik zag een prachtige wesp zich rustig zitten poetsen en plotseling razendsnel wegschieten om weer ergens anders te landen. Ik had mijn camera in de aanslag, want sinds ik insecten fotografeer, weet ik dat ze razendsnel bewegen en onvoorspelbaar zijn wat de richting betreft die ze uitvliegen: opperste paraatheid is dus nodig.

Met dezelfde snelheid stortte de wesp zich op een bij en bracht deze met de angel een steek toe ‘onder de kin’ zoals Thijssse eens beschreef in het blad ‘Levende natuur’. De bij probeerde terug te steken, maar kreeg geen vat op het harde chitine-lif van de wesp en bovendien raakte ze al snel verlamd door de steek. Even later drukte de wesp met de bij tussen haar vier voorpoten, haar achterlijf op het bovenste deel van het achterlijf van de bij met haar tong tussen haar kaken. Volgens de imkers die ik sprak, zit de honingmaag van de bij in dat deel van het insect en zo drukt en zuigt de wesp de nectar uit de maag van de bij. Ik maak in die paar seconden een hele serie foto's. De hiervoor beschreven scène is op de foto goed te zien. ‘Bijenwolf’ vond ik na deze observatie nauwelijks een goed woord: het voorval deed me eerder denken aan de uiterst snelle aanval van een luipaard op een gazelle. Kortom: Serengeti in de achtertuin! “Your garden a battlefield”, beweerde David Attenborough ooit. Ook de dagen erna bleef ik de bijenwolf zien en deed ze pogingen om honingbijen te pakken te krijgen. Soms lukte dat, maar fotograferen van de overval zoals de eerste keer wel lukte, kreeg ik niet meer voor elkaar. Ik las dat gevangen bijen naar het nest worden gevlogen, waar ze in broedkamers die wel een meter diep onder de grond kunnen liggen, als voedsel dienen voor de larven. Op de bij wordt een eitje gelegd. De larve die eruit komt eet het binnenste van de verlamde bij op. Enkele eeuwen geleden kwam op de zandgronden de bijenwolf zo massaal voor, dat hele bijenbestanden werden vernietigd. In Zuid-Europa is dat soms nog steeds het geval. Bij hoge uitzondering worden ook solitaire bijen gevangen.

Voor 1990 leek de bijenwolf een zeldzaamheid, maar op spoorwegemplacements komt hij nog talrijk voor. Ook op met herbiciden bespoten terreinen kan hij massaal nestelen. Ooit kwam het dier voornamelijk op heidevelden voor, nu is het een stads- en tuininsect geworden. Het gevaar dat de bijenwolf hele populaties honingbijen uitmoordt, is voorbij, maar in de paar maanden (de warmste van het jaar) dat het insect leeft, vernietigt het nog meerdere bijen: een fascinerend schouwspel als men er getuige van kan zijn.

Foto: bijenwolf met prooi

Anne van der Zijpp

De Buxusmot

Op 16 september, een hele warme herfstdag, vond Agaath AB een achttal vlinders in de garage. Met behulp van de vlinderapp konden we deze determineren als de Buxusmot, *Cydalima perspectalis*. Volgens de Vlinderstichting is dit de tweede generatie van de buxusmot, die ook gekenmerkt wordt door een groot aantal vlinders. Er zijn al veel Buxusheggetjes te gronde gegaan aan de vraat van de rups van deze vinder. Bij tuincentra bieden ze daarom als vervanger van deze struiksoort de daarop erg gelijkende Japanse hulst (*Ilex crenata*) aan.

Op pag. 7 staat ook een foto van de buxusmot door Leo gemaakt door het keukenraam.

Gerbrig Rietema

foto: Agaath AB

Jan Pelleboerplein 17
Eelde-Paterswolde
Telefoon 050-3096818
Fax 050-5260529
info@huizingtotaaladvies.nl
www.huizingtotaaladvies.nl

**Makelaardij
Verzekeringen
Hypotheek**

Huizing Totaal Advies
makelaardij • verzekeringen • hypotheek

TE KOOP

Adfiz
advies • financieel • verzekering

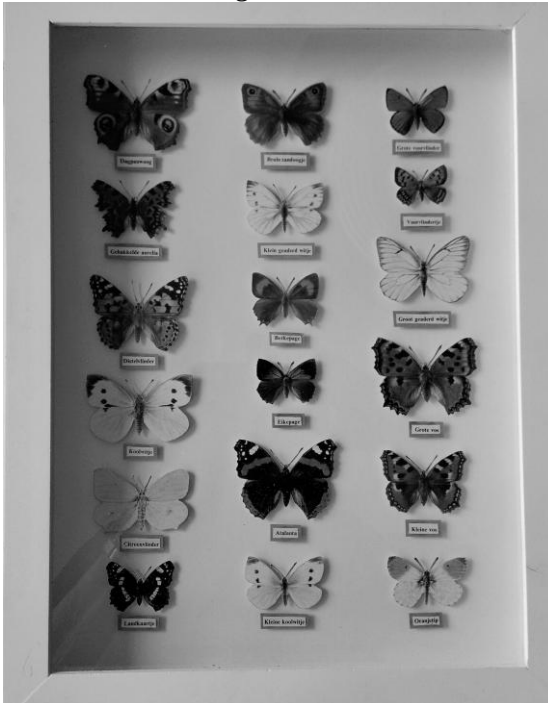

**Hypotheek
adviseur**

Vlinderkastje voor Obs De Veenvlinder

Tijdens ons bezoek aan de Sovon Vogeldag in Ede-Wageningen in november 2018 ontmoetten wij, Willem Zandt en Leo Stockmann, Gerdien van Schaaik.

Zij toonde daar op haar stand in De Reehorst verschillende frames met papieren afbeeldingen van vlinders. Zie bijgaande foto gemaakt door Tineke van den Berg..

Dit bracht ons op het idee een dergelijk vlinderkastje (met meerdere aan veen gerelateerde vlindersoorten) aan te bieden aan Obs De Veenvlinder (voorheen Centruumschool) tijdens de opening van Kindcentrum Groote Veen vorig jaar 25 september 2019. Dit naar aanleiding van de uitnodiging die we ontvingen en dan vooral voor de contacten die we

hebben met de leerlingen betreffende het Vlinderkampje en de vogels in de IVN-vitrinekast op de school. Samen met onze werkgroep coördinator Vlinderkampje Tineke van den Berg, heb ik op de betreffende dag tijdens de feestelijke opening van het complex met Mariaschool en Skidkinderopvang, het cadeau aangeboden aan directeur Marjan Jansen en een paar collega's van De Veenvlinder. Inmiddels heeft het kastje een mooie plek gekregen in de hal bij de conciërge. Met dank aan conciërge Roland van Doorn die ook een natuurliefhebber is.

(Nog een kastje met papieren vlinders is in gebruik bij de werkgroep van het Vlinderkampje.)

Willem Zandt

Adder

Foto internet

Een mooie ontdekking: tijdens een wandeling in het Fochteloërveen op 31 maart, zagen wij een adder op het geasfalteerde fietspad 'lopen'. Bijzonder was dat hij bijna niet vooruit kwam. Kennelijk was de ondergrond zo hard, dat het hem 'zeer' deed erover heen te schuiven. Toen hij eindelijk de kant bereikt had, was hij in een mum van tijd weg. Dus het kruipen ging daar wel veel gemakkelijker voor hem.

Gerbrig Rietema

**Arends
Coiffures**

HAIR DESIGN

tel. 050 - 309 45 50
Hoofdweg 217, 9765 CG Paterswolde

Schoonheidssalon
Nailstudio

Fietse

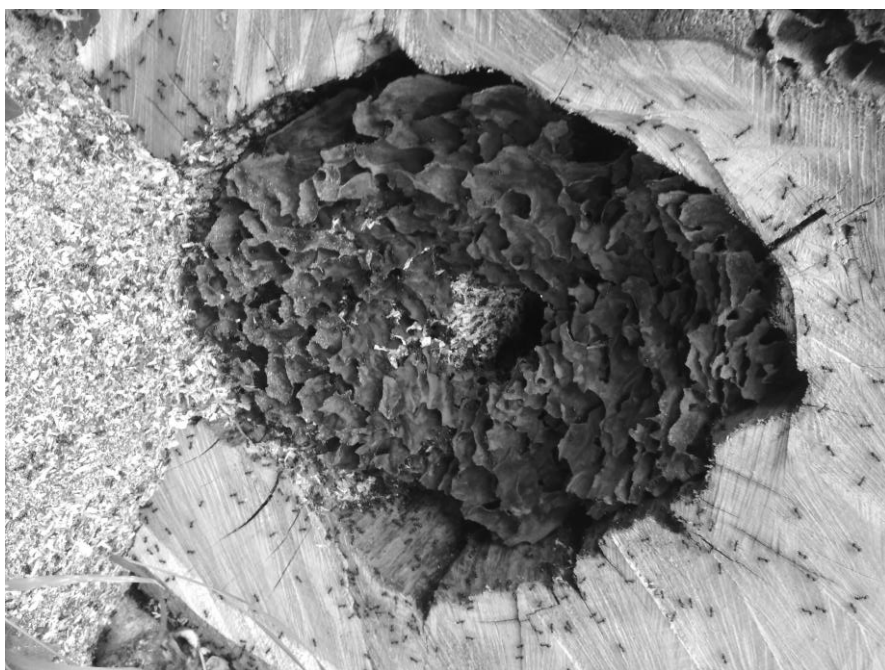
Fietse Fietsshop Paterswolde
Hoofdweg 179A

WWW.FIETSE.NU

Mierenkunstwerk

Vrijdag 1 mei heb ik de wandelroute 'De Acht van Amen' gelopen. Vrij vooraan zag ik deze afgezaagde boomstam op de houtwal liggen. Prachtig, hoe de mieren de binnenkant van de stam helemaal uitgehold hebben en van die mooie golvende richels hebben laten zitten. Ik vind het een mierenkunstwerk. Er werd nog hard gewerkt. Je zag de mieren steeds met stukjes hout naar buiten komen.

Annelies Tuttel

FYSIEK DE BAAS
fysiotherapie

Industrieweg 1 • 9765 BL Paterswolde
Telefoon 050-3090599
Email info@fysiekdebaas.nl

De schoonheid van paddenstoelen

Dennenvoetzwam Esmeer

foto: Inge Kuipers Munneke

Rechte koraalzwam De Braak

foto: Emmy Maks

Inktviszwam Vosbergen

foto: Bertus van der Velde

Sponszwam Vosbergen

foto: Bertus van der Velde

Ringslangen in Eelde-Paterswolde

De ringslang is fraai om te zien, hij is niet giftig. Slangen roepen bij veel mensen angst of afkeer op, maar bij de ringslang is dit niet nodig. Hij wil mensen niet bijten, zelfs nauwelijks als verdediging. Wie hem oppakt, kan wel een portie enorm stinkende inhoud van de darm en een klier bij de anus over zich heen krijgen.

De mannetjes kunnen een meter lang worden, de vrouwtjes anderhalve meter. De kleur varieert tussen grijs en lichtbruin, de buik is lichter dan de rug. Op de flanken lopen vaak zwarte streepjes naar de buik. Kenmerkend zijn gelige vlekken achter de kop. De eerste indruk van de vlekken kan zijn dat er twee gele oren zitten. Maar soms raken die vlekken elkaar in de nek, zodat het een lichte ring lijkt. De pupillen zijn rond, in tegenstelling tot de spleetvormige pupillen van vrijwel zwarte adders die op sommige plaatsen in Noord-Drenthe voorkomen. Hoewel de zwarte adders geen lichte band of vlekken achter de kop hebben, worden ze nogal eens voor ringslangen aangezien.

De ringslang leeft in terreinen met veel water. Hij zwemt graag en ver; sommigen noemen hem een waterslang. Maar hij kan ook goed over land kruipen. Vooral sommige tamelijk jonge dieren verplaatsen zich honderden meters en soms kilometers. De grootste aantallen komen voor in Zuidwest-Drenthe, Zuidoost-Friesland, Noordwest-Overijssel, ten zuidoosten van de Veluwe, in de provincie Utrecht en vandaar richting Amsterdam.

In de zomer kan een ringslang 20-30 eieren leggen. Daarvoor zoekt ze een plek met een tamelijk constante temperatuur van 25 tot 30 graden. Zulke plekken zijn te vinden op drooggevalen horsten van zeggens of russen, in een massa rottend hout of in bulten composterend organisch materiaal: aanspoelsel, bladhopen, composthopen en oude

mestvaalten. Ringslangen zijn niet territoriaal: ze verjagen andere slangen niet en ook andere dieren worden genegeerd. De jonge slangen komen in de nazomer uit en zijn dan weinig groter dan een potlood.

De slangen – zeker de jongen – zijn een geliefde prooi voor allerlei vogels en zoogdieren.

In de periode 1970 t/m 2009 zijn nog ringslangen gerapporteerd in de omgeving van Paterswolde, vermoedelijk aan de noordkant van De Braak. Voor die tijd kwamen ze in de gemeente Eelde op meer plaatsen voor. Op al die plaatsen zijn ze nu uitgestorven, waarschijnlijk door het verdwijnen van geschikt terrein met veel regenwormen, salamanders, kikkers, hopen organisch afval en oude stalresten. Ook de kwetsbaarheid van kleine, geïsoleerde populaties kan een rol gespeeld hebben. Tegenwoordig zit er wel een populatie ringslangen aan de rand van het vliegveld in de ruige natuurtuin van Popko van der Molen aan de Molenweg en in de omgeving daarvan: het Zuideinde. De tuin is gedeeltelijk open voor publiek. De populatie daar is ontstaan door introductie van ringslangen van elders in de provincie. Het dichtstbijzijnde gebied met veel ringslangen ligt bij Norg. Er treedt verspreiding op in de Onlanden en verder tot in de buurt van de Piccardthof.

In de afgelopen decennia zijn op allerlei plekken natuurgebieden en poelen hersteld of nieuw aangelegd. Sommige daarvan vormen geschikte leefgebieden met voedsel en dekking voor de slangen. Maar vaak zijn er weinig plekken voor de eieren.

Gebleken is dat het gemakkelijk is bulten te maken die geschikt zijn als broeihoop voor de eieren van ringslangen. Zulke bulten zijn ook nuttig voor de overwintering van de slangen en als woon- of broedplaats van allerlei andere dieren. Ook droge en vorstvrije hopen en gaten, steen- en houthopen en oude gebouwen kunnen als overwinteringsplaats gebruikt worden.

Waar broeihopen worden aangelegd, is het belangrijk omwonenden vooraf in te lichten en liefst te betrekken bij het plan. Ze kunnen waardevolle informatie leveren over waargenomen slangen en geschikte en ongeschikte plaatsen voor poelen en broeihopen. Het kan ook gebeuren dat ze een kluitje eieren in hun composthoop vinden.

Als het organische materiaal verteerd is, dan zakt de temperatuur. Daarom is het goed de broeihopen na een jaar of een paar jaar aan te

vullen. Daarbij is het interessant in mei of oktober een bult voorzichtig open te maken om te zien of er eischalen in zitten. Om het broeien en de winterslaap niet te verstoren is het belangrijk de bestaande broeihopen met rust te laten van begin juni tot eind september en van november tot midden april. Maar het aanleggen van nieuwe broeihopen kan het hele jaar door plaatsvinden.

Voor de geïsoleerde populatie bij het vliegveld is het belangrijk dat er genetische uitwisseling ontstaat met andere populaties. Er leven ideeën om te stimuleren dat er meer ringslangen gaan voorkomen in Eelde-Paterswolde door het aanleggen van broeihopen. Daarmee is een begin gemaakt in Zuideinde en in de Vosbergen. Ook andere verbindingen zijn mogelijk, bijvoorbeeld via de Schelfhorst.

Vanuit Landschapsbeheer Drenthe en Landschapsbeheer Groningen zijn mensen met ervaring en gereedschappen beschikbaar. Nu al kunnen we de vraag stellen of er IVN'ers zijn die willen meehelpen, of die mensen kennen met geschikte terreinen. Aanmelden kan bij Leo Stockmann.

Foto: Ringslang (internet)

Frans Duijm, juli 2020

Vogelinventarisatie landgoed Westerbroek

Landgoed Westerbroek met vijver

foto: Sieds Rienks

Vorig jaar heb ik het Bijenbosje en het Vlinderkampje geïnventariseerd op vogels. Zie het artikel van Leo in Groen nr.74, voorjaar 2020 en onze website.

Dit voorjaar heb ik hetzelfde gedaan in Westerbroek, een landgoed van 7,5 hectare tussen de Hooiweg en de Onlanden. Tineke van den Berg kwam met het idee ook deze locatie te inventariseren op vogels, omdat ze gehoord had dat de eigenaresse van dit terrein, Tineke Westers, het leuk vond te weten welke vogels er voorkomen. Zelf leek het me leuk dit te doen, temeer omdat het een gebied betreft waar ik nog nooit was geweest.

In het tijdvak van half maart tot eind mei heb ik in totaal acht bezoeken afgelegd van steeds anderhalf uur. Aanvankelijk was het de bedoeling dit soms samen met andere vogelwerkgroep leden te doen; corona gooide ook hier roet in het eten.

In totaal zijn 39 soorten waargenomen; veel meer dan vorig jaar in het Bijenbosje en het Vlinderkampje (respectievelijk 29 en 28 soorten). Helemaal vergelijkbaar zijn die locaties niet: Westerbroek beslaat een grotere oppervlakte. Wel heb ik me bij deze inventarisatie strikt beperkt tot de grenzen van het gebied. Bij het Bijenbosje en het Vlinderkampje nam ik het naastgelegen gebied erbij. Een ander groot verschil in uitkomsten is dat de aantallen per soort in Westerbroek vaak veel groter waren. Enkele voorbeelden van het maximumaantal zingende vogels per bezoek:

roodborst: W(esterbroek) 11; B(ijenbosje) 4; V(linderkampje) 3.

winterkoning: W. 6; B. 2; V. 3.

zwartkop: W. 6; B. 1; V. 3.

koolmees: W. 5; B. 4; V. 2.

tijftjaf: W. 7; B. 5; V. 2.

Wat minder alledaagse soorten als holenduif, gekraagde roodstaart, goudhaantje, tuinfluiter, grasmus, braamsluiper, goudvink en putter zijn ook present. Je kunt de conclusie trekken dat Westerbroek wat zangvogels betreft een erg rijk gebied is. Ook diverse andere soorten komen er voor, bijvoorbeeld ooievaar, blauwe reiger, Nijlgans, buizerd (ook jongen) en koekoek. Ook haas en ree werden waargenomen. In een houtwal zit een vossenhol, waarschijnlijk bewoond. Zie verder voor de tabel en de verklaring van het kaartje het verslag op de website van IVN Eelde-Paterswolde.

Het terrein is erg gevarieerd: achter het huis wisselen grasvelden, vijvers, struikgewas, houtwallen en weiland elkaar af. Middenin bevindt zich een bosje met hoge sparren. Voor het huis hoog geboomte met grasveld en vijver.

Opvallend was het ontbreken van huismus, groenling, bonte vliegenvanger en Turkse tortel; Ook het aantal boomklevers viel tegen. Je zou verwachten dat er in de hoge bomen aan de voorkant van het landgoed veel meer zouden zitten. Vlaamse gaaien, houtduiven en grote bonte spechten waren daarentegen ruim vertegenwoordigd.

In de directe omgeving ook storm- en kokmeeuwen, grutto's, wulpen, scholeksters, grote lijsters en veldleeuweriken. De nabijheid van de Onlanden is daar natuurlijk niet vreemd aan.

Tenslotte: het was elke keer weer een feest dit gebiedje te bezoeken en daar het voorjaar in openvolgende stadia te beleven. Overal om je heen al die zingende vogels, niet gestoord door lawaai van wegverkeer en vliegtuigen. Een bijzondere ervaring!

Sieds Rienks Vogelwerkgroep IVN Eelde-Paterswolde

Het eigenlijke verslag met tabel, kaartje en foto's is te vinden op onze website <https://www.ivn.nl/afdeling/eelde-paterswolde/vogelwerkgroepverslagen>
Bovendien is daar een link te vinden met een klankbeeld over Westerbroek,

Broedgelegenheid voor visdieven op de plas bij Glimmermade

Lange tijd heeft de heer Bertus Bats uit Paterswolde voor broedgelegenheid voor visdieven kunnen zorgen op de plas aan de Glimmermade.

Het is jammer dat er nu voor het tweede broedseizoen op rij geen vlotjes meer liggen, want op de twee vlotjes die er lagen is altijd succesvol gebroed.

Daarom is contact gezocht met de heer Bert Dijkstra, senior projectleider bij Landschapsbeheer Drenthe, om de visdieven weer broedgelegenheid te bieden.

Na enig beraad is besloten dat aan de Zonnehorst vier vlotjes van 50 x 50 cm worden gemaakt en dat deze na overleg met Staatsbosbeheer

(SBB, beheerder van de plas), door Landschapsbeheer Drenthe en ondergetekende worden uitgelegd voor het broedseizoen 2021. De vlotjes zijn klaar op een stuk gaas na, dat tot in het water moet reiken, zodat de jonge vogels, als zij van het vlotje afgaan, via het gaas weer op het nest kunnen klimmen. Inmiddels heeft SBB toestemming gegeven om de vlotjes uit te leggen.

Fred van der Noord

Broedvlotjes

foto: Fred van der Noord

Broedseizoen bij Fred aan de Zonnehorst

Afgaande op alles wat er is gezien in mijn groene paradijs, zou je zeggen dat het een goed broedseizoen is geweest voor bos- en tuinvogels.

Er kwamen na 36 jaren van woongenot heggenmussen tevoorschijn. Nooit eerder gezien. Het aardige was, dat het broedpaartje in het begin onafscheidelijk van elkaar was. Tot op de dag van vandaag, 26 juni 2020, komen ze nog steeds. Het paar kan tot in de maand juli twee broedsels grootbrengen.

Op het moment van schrijven laat het mannetje zwartkop zich horen. Op 2 juni jl. lukte het hem te fotograferen. Het vrouwtje had zich al lang laten kijken bij de drink- en badwaterbak. Ook zwartkoppen kunnen tot in juli twee broedsels maken. Verder komen voorbij: de

Heggenmus

foto: Fred van der Noord

tjiftjaf, de roodborst, zelfs een juveniel, de vink, de groenling en de boomklever. Dagelijks is de grote bonte specht er, de groene specht komt regelmatig langs en zwarte kraaien, kauwtjes en de ekster zijn er ook. De ekster heeft niet gebroed, in tegenstelling tot voorgaande jaren.

Zwartkop

foto: Fred van der Noord

En laten we de hout- en Turkse tortelduiven niet vergeten. Er hebben in twee nestkasten pimpelmezen gebroed en er zijn opvallend veel jonge koolmezen, die wat dof van kleur, hele dagen komen snoepen van de zonnepitten die nog in kleine hoeveelheden in een bakje worden gegeven. Aan de zuidzijde van de sportvelden van V.V. Actief broedt voor het tweede jaar een paartje buizerd. Als er prooi wordt aangevoerd, wordt de vogel op de huid gezeten door kraaiachtigen.

Vaak is dat een heel spektakel. Op 25 juli is een vliegvlug jong gezien dat met een muis werd gevoerd. Op stille momenten zit het buizerdpaar ook wel eens op het sportveld. En tenslotte zie ik meer gier- en boerenzwaluwen boven mij insecten vangen dan in 2019.

Tijftjaf foto: Fred van der Noord

Fred van der Noord. Zonnehorst

BROEDRESERVAAT NIET BETREDEN

In juli ontmoette ik vlakbij het Novaplein Tienko de Jager. Hij sprak mij aan, omdat hij mij geïnteresseerd zag kijken naar rondvliegende gierzwaluwen. Hij woonde vroeger aan de Eekhoornstraat, waar hij een boerderij had. Het was in de tijd dat er in die omgeving nog meerdere grutto's broedden. De Jager was lid van de Natuurbeschermingswacht Eelde (voorloper van IVN) en later ook van IVN. Toen ik zei dat er vroeger bij diverse graslanden bordjes van het IVN stonden met de tekst 'BROEDRESERVAAT NIET BETREDEN', wist hij te vertellen dat die gemaakt waren door Roel Harms, timmerman bij aannemersbedrijf Arend Sloots, destijds gevestigd aan de Hooiweg. Ook De Jager werkte daar een tijd.

De bordjes zijn met de hand geschilderd. Harms was ook lid van de Natuurbeschermingswacht Eelde. Toen De Jager nog aan de Eekhoornstraat woonde, ontmoette hij daar ook wel medeleden Frits Kruze en Leo Brunstring. Brunstring woonde als

medewerker van Natuurmonumenten op De Braak en fotografeerde ook. Willem Zandt liep als eierzoekeer ook wel rond in de omgeving van de Eekhoornstraat. Frits houdt zich zijn hele leven al bezig met honingbijen en Willem met weidevogels, later ook met uilen. Op het Vlinderkampje kunt u nog een bordje uit de IVN-beschermingstijd van weleer bewonderen. Dit is door Jan Tent weggenomen bij een grasland, toen de weidevogels daar vermoedelijk al verdwenen waren. Zo heeft Jan een stukje IVN-historie gered.

Leo Stockmann

Steenuilenjaar 2020

Dit jaar zal te boek staan als een van de meest merkwaardige van na de oorlog. Door de maatregelen die van overheidswege werden genomen om verdere verspreiding van het Covid-19 virus zoveel mogelijk te beperken, werden we ook als Steenuilenwerkgroep IVN Eelde/Paterswolde-Vries vrijwel op non-actief gesteld.

En de inventarisatierondes begonnen nog wel zo hoopvol: op meerdere plekken in ons gebied (Eelde/Paterswolde, Bunne/Winde, Donderen/Vries en Yde) werd geantwoord op het afspelen van de mannetjes territoriumroep. Een prachtig paar had zich in Bunne gevestigd. De paring kon fotografisch worden vastgelegd. Kort daarop konden we niet meer bij de kastbezitters op het erf. Telefonisch en per e-mail werd gevraagd of de bewoners zelf paarvorming hadden waargenomen.

Van controle van kasten (half april) kwam uiteraard ook niets terecht en van ringen al helemaal niets.

Wel bleek dat er relatief veel sprake was van marteractiviteit. Steenmarters kunnen activiteiten van steenuilen gemakkelijk

waarnemen. Als ze in de kasten kunnen komen, halen ze de eieren weg en nemen de jongen mee. Nieuwe kasten zijn voorzien van anti-martersluisjes: een extra schot met opening voor in de kast, waardoor steenuilen de draai tussen de twee schotjes met opening niet kunnen maken.

Dit jaar bleek echter dat ze ook proberen zich via het dak of de achterkant van de kast een weg naar binnen te knagen. Bij een nieuwe kast in Donderen lukte het de marter op die wijze een jong te verschalken, de andere twee konden ongedeerd ontkomen.

Wat de broedresultaten betreft, kunnen we niet spreken van een compleet beeld. Waarschijnlijk hebben in ons gebied drie of vier paren succesvol gebroed. Dat is tot nu toe (we zijn pas bezig vanaf januari 2018) een gemiddelde. Het aantal jongen is onbekend.

Niet alleen de gevaren van marters, katten, wegverkeer en diepe veedrinkputten maken steenuilen kwetsbaar. Waarschijnlijk zijn er naast het ontbreken van geschikte foerageer- en broedgelegenheden meer gevaren die uitbreiding van de populatie beperken. Want: waar blijven de jongen van de vorige jaren? Steenuilen leven slechts enkele jaren, maar gezien de aanwas van jongen van de jaren 2018 en 2019 zou men mogen verwachten dat er meer broedparen in ons gebied voorkomen.

Steenuilenpaartje Bunne

foto: Anne van der Zijpp

Wij blijven in ieder geval ons best doen om deze fraaie uil te beschermen.

Zie ook de websites van IVN-Vries en IVN-Eelde-Paterswolde voor de laatste Nieuwsbrief. Volg ons op Twitter **@steenuilen**.

Anne van der Zijpp

Vogelvrij

Soms, al dromend kan ik vliegen

en al vliegend ben ik vrij

Niets te willen

Niets te weten

Niets te moeten

dan er zijn

Onder mij zie ik het stromen

in een zuiver perspectief

Boven mij een onafzienbaar

peilloos diep, onpeilbaar niets

Soms, al wakend kan ik voelen

als een vogel in mijn droom

Hoe het is om niets te hoeven

en te zien hoe alles stroomt

Jules Deelder

Doodaarspaar met jong

foto: Albert-Erik de Winter

Tiny forest in Eelde-Paterswolde

In mei 2019 werd bekend dat de gemeente Tynaarlo drie tiny forests (hele kleine bosjes) mocht aanleggen, bosjes niet groter dan een tennisbaan. IVN Natuureducatie (landelijk) had € 1,85 miljoen van de Nationale Postcodeloterij ontvangen voor de aanleg van de bosjes. Aan leerlingen van de obs De Veenvlinder (Groote Veen) is gevraagd een ontwerp te schetsen voor een bosje in Eelde-Paterswolde. De school zou ook meehelpen bij de aanplant op 10 maart van dit jaar tussen de Boslaan en de Burg. Legroweg. Vanwege veel regen en de daardoor drassige situatie op de aanplantlocatie, kon die activiteit helaas niet doorgaan. De aanplant is wat later door de gemeente gedaan. Het tiny forest bestaat uit bos, een graslandje (met daarin een verdiepte plek, bedoeld voor een poel?) en een plek van houtsnippers waar educatieve natuuractiviteiten voor de leerlingen kunnen plaatsvinden. Tussen de aanplant ligt ook een laag houtsnippers. Het geheel is nadien omheind met een mooi houten schapenraster. Er waren door IVN criteria gesteld voor de aanleg van het bos: minstens 25 inheemse boomsoorten, 3-5 bomen per m², de bomen mogen minimaal 10 jaar ongestoord groeien, een mulchlaag van 15 cm dik en de eerste jaren een hek eromheen. Bij een heel snelle inventarisatie vanaf de kant op 17 september kwam ik tot 15 boom-/struiksoorten. Nog maar een keer beter kijken. Voor de aanleg van het tiny forest moest eerst wel een stuk coniferenbos worden gekapt. Volgens de gemeente zou dat toch al worden gedaan, omdat het zijn tijd zou hebben gehad. We hopen dat het bosje een goede en veel bezochte natuur-leerlocatie zal worden.

Leo
Stockmann

foto: het Tiny
forest, vanuit
zuidelijke
richting
gezien.

STER ACCOUNTANTS
SCHEIDINGSADVIES

Jan Pelleboerplein 1, 9765 BR Paterswolde
Tjalk 14, 9606 RD Kropswolde
Tel. 050 3090233

www.steraccountants.nl
info@steraccountants.nl
www.sterscheidingsadvies.nl
info@sterscheidingsadvies.nl

UW FINANCIËLE HUISARTS

Twee reebruine ogen....die keken de jager aan

In de week voor dinsdag 31 maart 2020 is er een ree waargenomen in het 'vogelbos' tussen de Zonnehorst en de Boslaan. Het dier is toen gezien, maar er kon niet worden vastgesteld of het ging om een reegeit of een reebok, omdat het met grote snelheid door het bos rende, zichtbaar verstoord. Op dinsdag 31 maart is dat anders. Na het middaguur staat de ree, met de mooie Latijnse benaming *Capreolus capreolus*, in de tuin aan een ligusterheg te knabbelen. Het dier draagt een gaffelgewei. Het is een reebokje in zijn tweede levensjaar. Het dier verhaart zichtbaar, het gaat zijn grijze winterkleed verwisselen voor het roodbruine zomerkleed.

In de lente bakenen reebokken een terrein af. Jonge bokken worden door oudere verdreven. Mogelijk is dat hier het geval.

In 1984 waren er nog 35 reeën op het Landgoed Vosbergen en omgeving. Ir. Joop Poutsma kende elk individu. Hij had daarvan een kaartsysteem. Als er op de A28 een ree omkwam en Poutsma daarover werd ingelicht door Rijkswaterstaat op De Punt, wist hij aan de hand van de omschrijving wel ongeveer welk kaartje hij uit zijn administratie moest verwijderen.

Wij hopen dat onze jonge ree een plek zal vinden, met voldoende voedsel, rust en dekking in de nabije landgoederen.

Fred van der Noord

Reebok bij ligusterhaag

foto: Fred van der Noord

Reeën op het Vlinderkampje

Regelmatig zien we sporen van reeën op het Vlinderkampje: afgeknabbelde jonge planten in het voorjaar, veegsporen aan de (bessen-)struiken, een looproute (wissel) door de sloot en over de wal. De reeën zelf zien we bijna nooit. Tot afgelopen augustus. Ik kreeg op een zeer warme donderdag een melding van de dierenambulance Groningen, dat er door een bezoeker een vermagerde ree op het Vlinderkampje was gezien. Mij werd gevraagd te kijken of de ree er nog was. Dan kon de dierenambulance hem ophalen en verzorgen. Ik trof de ree niet aan en meldde dat.

Vijf dagen later was onze vaste werkochtend. Een penetrante geur drong zich op, zodra we op het Vlinderkampje kwamen. Na snuffelen en zoeken vonden we de bron van de stank: een dode ree. Bijna onherkenbaar, want bedolven onder maden. De ree van de melding had de laatste rustplaats op het Vlinderkampje gevonden. Bijzonder! We besloten de ree zo te laten liggen (mede na overleg met Jacob de Bruin van Natuurmonumenten), vooral omdat het natuurlijke afbraakproces door de hitte snel zou gaan. Dood doet immers leven! De stank was een paar dagen erna al verdwenen. We zagen ook dat het een bokje was. Interessant om het proces te volgen, maar we zien natuurlijk liever een levende ree op het Vlinderkampje.

Helaas is de natuurlijke gang van zaken verstoord. Een of andere onverlaat heeft onlangs de kop van 'onze' ree afgehaald. Had kennelijk de behoefte z'n interieur te verrijken met een reeënschedel aan de wand. Het zou hem sieren als hij zich alsnog bij ons meldt....

Tineke van den Berg

Karkas ree, 3 oktober 2020.

foto: Leo Stockmann

“Florahof” Tuincentrum

Aangesloten bij de Vereniging van hoveniers en
groenvoorzieners

Tuinaanleg Beplanting Onderhoud

T.W.Ubels

Burg. Legroweg 34

9761 TC Eelde

tel: 050-3094756/fax: 050-3095236

www.tuincentrumflorahof.nl

fair met flair

wereldwinkel

Hoofdweg 157a 9765 CB Paterswolde Tel: 06-29325278

www.wereldwinkelpaterswolde.nl

INSTALLATIETECHNIEK

Loodgieterswerken
Dak & Zinkwerk
Electriciteitswerken

Verwarming & Onderhoud
Sanitaire Installaties
Duurzame Energie

Hoofdweg 92

(050) 309 13 21

Vlechtheggen aan de Onlandseweg

Een vlechtheg leeft

Een vlechtheg is een combinatie van horizontale stammen met verticale uitlopers, die zo met elkaar zijn verstrengeld dat er een ondoordringbare, stevige en duurzame afscheiding ontstaat. Stevig en dicht genoeg om onze schapen binnen de wei te houden en het is een mooi element in het coulisselandschap. Het gebruik van heggenvlechten is eeuwenoud. In het boekje 'Een vlechtheg heeft geen haast' wordt genoemd dat Caesar deze al in 57 v. Chr. beschreef in zijn *Bello Gallico*. Vrijwel alle heesters lenen zich voor een vlechtheg, maar als omheining voor vee wordt vaak meidoorn gebruikt. Meidoornhout is taai en de stekels voorkomen overmatige vraat door de schapen. Voor de diversiteit kunnen andere soorten worden gemengd, zoals sleedoorn en hondsroos. Het begint met het planten van een haag, waarbij de plantafstand niet kritisch is, 25 tot 100 cm.

Vlechten is een winterklusje

Bij een stamdikte van 5-7 cm kan worden begonnen met het leggen. Een dunne stam is de moeite van het leggen nog niet waard. Een veel dikkere stam geeft snel een dichte heg, maar is moeilijker hanteerbaar. Na het snoeien van de overdaad aan zijtakken wordt op ongeveer 25 cm boven het maaiveld de stam van boven naar beneden schuin ingekapt, tot net voorbij de kern. Met een hiepje (handkapmes) wordt de stam naar beneden doorgespleten, totdat er een buigzame verbinding ontstaat tussen de voet en de stam. De stam wordt nu in de lengterichting van de heg horizontaal neergelegd. Dat wil zeggen, niet helemaal horizontaal in verband met de sapstromen, maar onder een hoek van 20 tot 30 graden. De tweede struik komt op de eerste, de derde op de tweede, enz. Zie ook verwijzingen [2] en [3].

Vlechtstijlen

Omdat het een solide methode leek, heb ik mijn eerste vlechtheg gelegd in de Engelse stijl. Hierbij wordt de gelegde heg gefixeerd met paaltjes en afgezet met een band van wilgentenen. Dit geeft de eerste jaren voldoende stevigheid, terwijl de wilgentenen voorkomen dat de heg terugveert.

In verschillende regio's komen echter verschillende technieken voor. Ik ging dus experimenteren:

- In plaats van paaltjes en een band van wilgentenen kan ook af en toe een stam blijven staan. Deze ‘staander’ wordt op de hoogte van de heg ingezaagd, gelegd en over de heg heen gevlochten. Deze techniek is ook wel bekend als maasheggenvlechten.
- Stammen beurtelings links en rechts, geeft een ruitvorm. Lastig te leggen, maar geeft meer structuur.
- Een vergeten kluitje meidoornstruiken op de hoek van het perceel? In twee richtingen langs de perceelgrens gelegd, levert dat een besloten hoekje.
- Een ander probeersel is de hazelaar. Normaal groeit deze als een omgekeerde takkenbezem, maar gelegd levert dit een dun, maar dicht zomerscherp van bladeren.
- De vlechtheg van rode aalbes is een lust voor vogels!
- Plan voor winter 2021: een dubbele laag. De uitlopers uit 2020 worden bovenop de bestaande haag gelegd.

Sybren de Jong Onlandseweg, Paterswolde.

Vlechtheg zonder hulphout

foto: Sybren de Jong

Verwijzingen:

[1] Het boekje ‘Een vlechtheg heeft geen haast’ is beschikbaar als gratis download: <https://waarde.nl/producten/een-vlechtheg-heeft-geen-haast/>

[2] Mijn eerste schreden op het vlechtheggenpad zijn in beeld en tekst vastgelegd door Tineke van de Meij, in haar blog ‘Het Groentje’: <http://members.home.nl/tvdmeij/files/c306e8f23cfdd003b19c1ec8489f0aad-1471.html>

[3] Informatieve websites over vlechtheggen:

<http://www.heggen.nu/heggenvlechten/>

<https://www.heggelandschap.nl/heggenvlechten/>

http://www.maasheggen.nl/files/media/heggenvlechten-en-vlechtheggen_1.pdf

Een **excursie** naar de betreffende locatie kan geregeld worden. In overleg met de ontwerper van de vlechtheggen zal een datum vastgesteld worden.

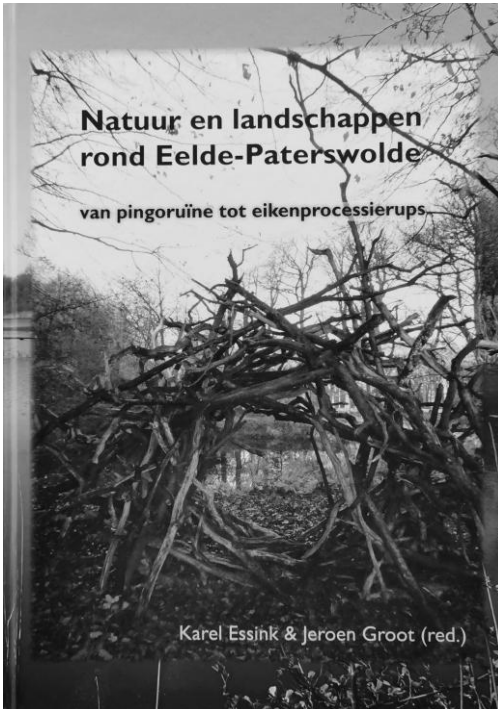
Vlechtheg in de zomer

foto: Sybren de Jong

Natuur en landschappen rond Eelde - Paterswolde van pingoruïne tot eikenprocessierups

Het ‘Groene boek’ is uit. In de coronaperiode is het boek verschenen. Daarvoor heeft een werkgroep van het IVN en Ool Eelt gedurende vele jaren materiaal verzameld. Dankzij Karel Essink en Jeroen Groot is het tot stand gekomen. De werkgroep is in 2001 begonnen met verzamelen van gegevens over de oude gemeente Eelde-Paterswolde

op natuurhistorisch gebied. Met veel plezier zijn we vele avonden bij Ool Eelt aan de B. Boermalaan geweest om onze gegevens uit te wisselen en verhalen op allerlei gebied aan te horen over onderwerpen, die met ons dorp te maken hadden.

Dan weer over het Paterswoldsemeer, dan over de hopteelt, over bijen, over de Waterburcht, havezathen, stinzenplanten, enz. Vele oude Dorpsklanken werden doorgevlooid op bijzondere verhalen, zoals het berispen van bewoners, als ze veel knopkruid rond hun huis hadden staan.

Alles met elkaar hebben we een enorm aantal artikelen verzameld, maar toen Cathrinus Schaafsma niet meer de kar kon trekken en Ynze de Boer overleden was, lag het werk totaal stil.

Het lukte ons niet uit alle verhalen die er lagen een goed geheel samen te stellen. Het is fantastisch dat Karel en Jeroen nu dit boek hebben kunnen maken. Het is een boek met veel informatie geworden. Over de geschiedenis, de grondsoorten, de grote keien waar die vandaan komen, bewoners die potscherven achter gelaten hebben, planten, dieren, enz. Op de basisscholen zou het boek aanwezig moeten zijn, nieuwe bewoners in het dorp zouden het moeten aanschaffen om dan de verschillende genoemde plekken te bezoeken. Het is een naslagwerk geworden met heel veel afbeeldingen. Een aanwinst voor iedere boekenkast van bewoners in de oude gemeente Eelde. De werkgroep wordt binnenkort opgeheven. We drinken er een glas op en zullen herinneringen ophalen. Gerbrig Rietema-Siebenga

Landschapsacties

Twee acties hadden de afgelopen maanden vooral de aandacht.

1. Landschapsherstelplan Zuideinde Eelde-Paterswolde. Dit plan is in augustus door IVN als rechtspersoon ingediend bij de gemeente Tynaarlo. Het is geschreven door Gerrit Wolters, die een groot aantal bewoners van het Zuideinde (Molenweg, Eskampenweg) wist te bewegen om mee te werken aan een herstelplan voor hun woonomgeving. Het gaat onder andere om aanplant van fruitbomen, meidoornhagen en de aanleg van enkele poelen. Dit alles zal de biodiversiteit vergroten. Als de gemeente met het gevraagde geld over de brug komt, kan het werk beginnen. De uitvoering wordt gecoördineerd door Landschapsbeheer Drenthe. De bewoners helpen zelf mee met de aanplant. Een prachtig bewonersinitiatief.

Zuideinde Eelde

foto: Gerrit Wolters

2. Tumult rondom de illegale sloop van een bijna eeuwoude houtwal op het land aan de Mandelandenweg in april van dit jaar (een deel ook al in 2019). De boeren in kwestie erkennen nadien wel dat ze fout zijn geweest, maar het kwaad was al geschied. De sloop was een van de vele aantastingen van het landschap in een lange reeks van jaren. Voor een aantal bewoners uit de omgeving was nu de maat vol. Er werd een

Werkgroep Landschap en Natuur Eelde (WLNE) opgericht, die in korte tijd zeker 150 ondersteuners kon inschrijven. De werkgroep is met de betreffende boeren (vader en zoon) in gesprek gaan om te kunnen bereiken of er aan landschapsherstel kan worden gewerkt. Dorpsklanken wijdde aan het gebeuren meerdere artikelen. In elk geval is er de overheidsverplichting voor de boeren een nieuwe houtwal aan te (laten) leggen. De werkgroep streeft naar samenwerking met andere partijen, o.a. IVN Eelde-Paterswolde, die zich inzetten voor een goede kwaliteit en dus biodiversiteit van het landschap.

Leo Stockmann

Gesloopte houtsingel Mandelandenweg

foto: Peter Weesie

Wat groeit, bloeit en zingt er in houtsingels van ons dorp?

Het leek de plantenwerkgroep een goed idee om van maart-juli 2020 een aantal houtsingels in ons dorp te inventariseren op bomen, struiken, kruiden en grassen. Door het coronavirus kwam van een gezamenlijke aanpak niets terecht. Maar om er nu helemaal vanaf te

zien, vond ik ook niets. Dus ben ik regelmatig zelf op pad gegaan en vond ook mijn overbuurvrouw Jannie Rozema bereid af en toe mee te gaan, ze herkent veel struiksoorten.

Houtsingels die zijn geïnventariseerd: Anemoonweg, tussen Hooiweg-Hooiweg parallelweg, Hortensiaweg, Otto Eerelmanweg en tussen Verdiweg-Vorstukken. Alle zijn boomsingels met ondergroei van struiken. De inventarisatie leverde 75 soorten aan bomen en struiken op, 14 soorten grassen/schijngrassen en 100 soorten kruiden.

Houtsingel Verdiweg-Vorstukken

foto Leo Stockmann

Aanwezigheid van enkele soorten houtgewassen kon herleid worden tot eens weggegooide tamme kastanjes en paardenkastanjes en appel- en peerkluiven. Onder de kruiden zijn ook tal van soorten, die door menselijk toedoen in de houtsingels terecht zijn gekomen: o.a. bolgewassen als sneeuwkllokje, narcis, tulp, maar ook soorten als rotsooievaarsbek en walstroleeuwenbek. Aardig was, dat we eveneens de kievitsbloem en de brede wespenorchis zagen. De aanwezigheid van holenbroeders als grote bonte specht, boomklever, boomkruiper, spreeuw en koolmees in de houtsingels met oude(re) bomen (veelal zomereiken) was zeker niet verrassend. Enkele eksterparen hadden hoog in een boom hun nest gebouwd.

In het rapport dat over de inventarisatie is geschreven, staan niet alleen de tabellen met de aangetroffen soorten, maar wordt ook ingegaan op het beheer en het belang van de houtsingels. Afgesloten wordt met een aantal aanbevelingen voor het beheer om de biodiversiteit van de houtsingels te vergroten. Daarom is het rapport ook naar de gemeente Tynaarlo verstuurd. Het rapport 'Planten (kruiden, grassen), struiken, bomen en vogels van vijf houtsingels in Eelde-Paterswolde in 2020' is geplaatst op de site van IVN Eelde-Paterswolde. Klik aan: magazine, klik aan: publicaties. In *Dorpsklanken* van 9 september is een artikel verschenen over de resultaten van het onderzoek. Het zou aardig zijn ook de soorten paddenstoelen en insecten te inventariseren. Wie daar kennis van heeft en daaraan mee wil doen, kan contact opnemen met Leo Stockmann, glstockmann@hotmail.com.

Leo Stockmann

Bloeiende bermen

Dat bewonersinitiatieven kunnen leiden tot mooie bloemrijke bermen bleek deze zomer aan de Hoppenkampsweg en aan de Zuurstukken. In overleg met de gemeente konden de initiatieven gestalte krijgen. Een aantal jaren geleden stonden er in de westberm van de Hoppenkampsweg nog oudere essen. Vanwege de essentaksterfte zijn die gekapt. Er voor in de plaats zijn ruwe berken, grauwe elzen en ratelpopulieren geplant.

In 2019 is de berm ingezaaid met een kruidenmengsel, maar toen kwam er eigenlijk niets op (med. Annelies Tuttel). De afgelopen

zomer was het echter een fantastische strook bloemen met o.a. rode klaver, gele akkerhoningklaver, peen, teunisbloem, boerenwormkruid en knoopkruid. Afspraak is dat de gemeente de berm in de herfst maait en dat de bewoners het gemaaide bijeenharken zodat het afgevoerd kan worden.

Bloeiende berm Hoppenkampsweg

foto: Leo Stockmann

Onder coördinatie van Aafke Ellen werd een stuk berm aan de Zuurstukken ingezaaid met een kruidenmengsel. Daarvoor was het een saaie strook gras; de gemeente heeft die zaai klaar gemaakt. Het inzaaien gebeurde op de burendag 2019. De burendag is een initiatief van Douwe Egberts en het Oranjefonds. De afgelopen zomer konden de bewoners genieten van o.a. reukeloze, echte en gele kamille, gele ganzenbloem, peen en zwarte mosterd. Tussen gemeente en buurtbewoners zijn beheerafspraken gemaakt.

Voor beide bermen gold deze zomer: veel bloemen, dus ook veel insecten die ervan konden profiteren.

Leo Stockmann

Aafke Ellen bij de berm Zuurstukken

foto: Leo Stockmann

Maaien met de zeis

Het maaien met de zeis van natuurterreintjes wordt steeds algemener. Er bestaan inmiddels zeisbrigades, er zijn zeiswedstrijden en de cursussen om te leren maaien met de zeis en de zeis scherp te houden

(het zogenaamde haren) zijn vaak al snel volgeboekt. Sinds enkele jaren worden in ons dorp het Bijenbos en het Vlinderkampje ook gemaaid met de zeis. Dit vindt in september/oktober plaats o.l.v. de zeisbrigade van Landschapsbeheer Groningen. Maaien met de zeis is milieu-, geluids- en natuurvriendelijk. Het maaisel wordt op een permanente hoop gezet (Vlinderkampje) of afgevoerd (Bijenbos). Zo worden de terreintjes verschaald, waardoor minder algemene planten betere groeikansen krijgen. In vorige edities van Groen is erover gepubliceerd. In juli van dit jaar is ook een terreintje op landgoed Vosbergen met de zeis gemaaid, eveneens onder leiding van de zeisbrigade. Een artikeltje daarover is verschenen in *Dorpsklanken* van 15 juli. De gemaaide vegetatie is op locatie op een paar plekken opgetast en doorvlochten met wat takhout. Op die manier zijn daar broeihopen voor ringslangen gemaakt. We hopen dat die dieren er spoedig komen. Lees in deze Groen het artikel van Frans Duijm over de ringslang.

Leo Stockmann

Broedhoop op Vosbergen

foto: Leo de Vries

Eiken aan de Hoofdweg

Zes eiken aan de Hoofdweg

foto: Tineke van den Berg

*Wij, de zes eiken aan de Hoofdweg, zijn ouder dan jullie allemaal
Wij zijn krasse knarren en zeker monumentaal
Wij vertellen hoe het was in lang vervlogen tijden
Wij zijn gezond bevonden en kunnen dus nog jaren mee
Wij zijn goed voor het milieu in deze tijd van stikstof en CO2
Wij zorgen voor een veiligheid voor fietsers die de hele weg niet kent
Wij zijn van onschatbare waarde volgens het gemeentebomenplan
Wij dromen daarom van een lang bestaan tot een ieders genot
Naar ons ter ore kwam wordt onze droom verstoord
Ons leven wordt bedreigd door een gemeenteplan
Zij die ons zouden moeten beschermen willen van ons af
Wij worden verkwanseld voor een bedrag van 35 000 euro's
Wij voelen ons verraden en vragen om uw steun
Redt ons, zodat jullie nog lang van ons kunnen genieten
Namens de zes eiken die zelf geen stem hebben*

Jille Eilander

In memoriam Lukas Odding

Lukas aan het determineren

Ons IVN-lid Lukas Odding overleed op 16 juni 2020. Hij bracht zijn laatste jaren door in het Else van der Laanhuis. Lukas was een man met veel kennis en liefde voor de natuur. Hij was vroeger hoofd van de afdeling groen en hoofd van de begraafplaats van de voormalige gemeente Vries.

Samen met partner Wies van Maren had hij een kijktuin aan de Novastraat in Paterswolde, waar ze regelmatig rondleidingen gaven en vertelden over alternatief en ecologisch beheer. Lukas maakte ook tuinontwerpen en gaf dia-lezingen over de natuur. Later gingen ze wonen aan de Klaproos, totdat ze een appartement in Le Village aan de Hortensiaweg betrokken. Het schelpenpaadje dat vanaf de Zilver schoon (Spierveen) naar de Helmerdijk loopt om de kijkboerderij te bereiken, was een idee van Lukas. Het wordt ook wel het Oddingspad genoemd.

Voor IVN Eelde-Paterswolde was Lukas betrokken bij de Plantenwerkgroep en bij het beheer van het Vlinderkampje. Ik heb met hem meerdere keren gesproken, ook nog in het Else van der Laanhuis, over zijn passie voor vlinders. Hij inventariseerde ze ook. Zijn naam is genoemd als leverancier van gegevens voor de boeken *Dagvlinders in Drenthe* (2003) en *Dagvlinders in Drenthe* (2016).

In het Vlinderkampje staat bij het materialenschuurtje een mooie zitbank die hij en Wies in 2017 aan het Vlinderkampje doneerden. Helaas stond een verslechterende gezondheid Lukas toen al niet meer toe mee te werken aan het beheer. Lukas is 82 jaar geworden. We blijven hem als een beminnelijk man gedenken.

Leo Stockmann

Afscheid Kor Mulder als voorzitter van IVN Vries

Kor is ruim 12 jaar lang voorzitter geweest. Tijdens de ALV in juni van dit jaar hebben bestuur en leden hem uitgezwaaid. Hij heeft veel werk verzet voor de afdeling Vries en mede dankzij hem is IVN Vries weer een actieve en goedlopende vereniging geworden. Zijn contacten met de andere IVN-afdelingen in de gemeente Tynaarlo (Zuidlaren en Eelde-Paterswolde), waren hartelijk en zinvol. Zijn activiteiten werden erg gewaardeerd en hebben de leden doen besluiten in te stemmen met het bestuursvoorstel Kor tot IVN-erelid te benoemen. Op 18 september hebben de besturen (lees voorzitters) van de andere IVN-afdelingen in de gemeente Tynaarlo en de regioconsulenten, de gelegenheid gehad om afscheid van Kor te nemen als voorzitter van IVN Vries. Dat gebeurde in Plaats de Wereld in Vries. Daarbij was uiteraard ook het bestuur van de afdeling Vries present. Het bestuur van IVN Eelde-Paterswolde dankt Kor voor de goede samenwerking en feliciteert hem met zijn erelidmaatschap. Als cadeau kreeg Kor van ons het boek Natuur en landschappen rond Eelde-Paterswolde. Peter Kwast is de nieuwe voorzitter.

Leo Stockmann

Autoschade Herstel
Van Kalker bv

leder zijn vak

Industrieweg 12
9765 BL PATERSWOLDE
T 050 309 25 16
M 06 504 002 00
info@vankalker.nl
www.vankalker.nl

Natuurlijk zondag geopend vanaf 9 uur

maandag t/m zaterdag:	8.00 - 21.00 uur
zondag:	9.00 - 18.00 uur

Winkelcentrum Paterswolde

Hoofdweg 202, 9765 CK Paterswolde | www.ahpaterswolde.nl | facebook.com/ahpaterswolde

Gall & Gall
SINDS 1884

Etos

Onze werkgroepen bestaan uit de volgende medewerkers:

Vogels:	P. Feenstra, M. Hols, A. de Graaff, B. van Manen, J. Meeder, J. Nienhuis, J. Poel, A. J. Pot, S. Rienks, L. Stockmann, W. Zandt, A. v/d Zijpp, N. Smeenge, E.de Boer, R. Rijskamp, G. Brink, F. van der Noord Th. Bouwman, R. Dantuma. Afdeling Vries: H. Eggenhuizen, J. Fekkes, R. Maring, I. Lodewijks, K. Bouwer, M. van Nieff, A. H. v.d. Meulen, S. Sikkes.
Planten:	T. v.d. Berg, F. Nijdam, C.de Graaf, W. Kramer, F. Wilkens, J. Schlaman, L. Stockmann, L. van Brakel,
Publiciteit:	L. Stockmann, A. Pot.
Brom:	A.AB, E.de Boer, T. v.d. Berg, W. Kramer, W. Jonker, S. Jansma
Jeugd:	M.de Boer, E. de Boer, A.de Jonge, P. Feenstra, S. Jansma, J. van den Bosch, A. Pot, L.AB, K. Bokma, K. Reinders, M. Sanders
Natuurlijke Historie:	Combinatie Ol Eel/IVN J. Eilander, F. Nijdam, A. Trox, G. Rietema, J. Arends, C. Schaafsma, J. K. Westerhof.
Vlinderkampje:	T. v.d. Berg, F. Nijdam, B. v.d. Velde, P. Druiven, A. v.d. Zijpp, J. v.d. Werff, W. Kramer, J. Eilander, F. Wilkens, E. de Boer, M. Koning, J.Polling
Bijenbosje:	Leo Stockmann, Bart Kruit (IHP)
Vormgeving Groen:	Gerbrig Rietema: rietema@planet.nl
Redactie Groen:	Leo Stockmann: glstockmann@hotmail.com Martine Harmens: martineharmens@ziggo.nl
Distributie Groen:	Lideke Jorritsma.
Advertenties:	Jan van der Werff.
Site:	http://www.ivn.nl/eeldepaterswolde
Websitebeheer:	Henk von Eije, Aafke Pot.

EELDE-PATERSWOLDE